

ELS DESVALLS: UNA FAMÍLIA DE L'ALTA NOBLESA CATALANA, UN ABANS I UN DESPRÉS DE 1714

Antoni Desvalls i de Castellbell, capità de cavalleria, contragué matrimoni l'any 1665 amb Agnès de Vergós, que aportà 6.850 lliures de dot i propietats a les ciutats de Barcelona i Lleida.

Antoni Desvalls i de Vergós, el marquès del Poal (el Pla d'Urgell), nasqué el 21 de febrer de 1666. Antoni i el seu germà Manuel eren fills d'Antoni Desvalls i de Castellbell i d'Agnès de Vergós i de Bellafilla. Primogènit de vuit germans, va heretar el patrimoni familiar. La família Desvalls posseïa la senyoria del Poal i els castells de Gimènells i de la Baells.

L'any 1685, Antoni Desvalls i Vergós, el marquès de Poal, amb dinous anys d'edat, ja era capità de l'exèrcit. En esclatar la Guerra de Successió, Antoni Desvalls es posà al servei de l'arxiduc Carles i aconseguí posar l'Urgell, la Segarra, el Segrià, la Ribagorça i la vall de Benasc sota l'obediència austriacista (1705).

Contribuí a la derrota dels exèrcits borbònics que assetjaven Barcelona al maig de 1706, tallant les comunicacions dels filipistes amb l'Aragó i col·laborant en l'atac contra les posicions borbòniques a l'entorn de Barcelona.

Durant els anys 1707 i 1710 acompanyà Carles III en les seves campanyes militars per Catalunya i per Castella. L'any 1709 ja ostentava el títol de marquès del Poal i un any més tard esdevingué membre del Reial Senat.

La seva principal missió era reunir un gran exèrcit per poder trencar el setge de Barcelona.

En iniciar-se la campanya catalana de 1713-1714, fou nomenat president de la Junta de Guerra i dugué a terme campanyes a l'interior de Catalunya, com a coronel (nomenat el 27/8/1713) de cavalleria de Sant Jaume. Poc després, el tinent mariscal Antoni de Villarroel, cap superior de l'exèrcit de Catalunya, el nomenà comandant en cap de l'exèrcit de l'exterior.

El seu germà, Manuel Desvalls i Vergós, fou governador del castell de Cardona.

Després de la capitulació del castell de Cardona, el marquès del Poal i el seu germà Manuel s'embarcaren a Arenys de Mar amb dos fills del primer, Manuel i Francesc, i altres familiars, en direcció a Gènova.

El germà, Manuel, es traslladà de Gènova a Mallorca, on el marquès de Rubí, que encara mantenia obediència austriacista, el nomenà governador d'Eivissa, càrrec que va exercir fins a la capitulació de l'illa, el 9 de juliol de 1715.

Antoni, el marquès de Poal juntament amb els seus fill i altres familiars, es dirigí a Viena. Fou rebut amb tots els honors per l'emperador Carles VI, que li donà entrada a la cort imperial.

Antoni Desvalls i de Vergós, el marquès de Poal, morí a Viena el 7 de juliol de 1724, als 58 anys d'edat. El seu fill Manuel Desvalls i d'Alegre, que morí l'any 1760, exercí diversos càrrecs a la cort imperial i fou preceptor de l'emperador Josep II. Francesc Desvalls i d'Alegre, fill primogènit, morí a Viena l'any 1732.

Manuel Desvall i de Vergós, germà d'Antoni, que havia nascut l'any 1674, morí a Viena a l'edat de 100 anys.

EL TÍTOL DE MARQUÈS DE POAL I EL SEU PATRIMONI

Segons Armand de Fluvià, els reis de la casa de Borbó van concedir, des de 1700 fins a 1808, vora una trentena de títols nobiliaris.

Després de la Guerra de Successió, es concediren nous títols de marquès. Hi hauríem d'afegir la formalització de més d'una vintena de títols de baró. Aquest procés se situava sobre l'increment general de tot l'establiment nobiliari, que va representar un total de 561 nobles, cavallers i ciutadans.

A la conclusió de les Corts de 1702, Felip V va crear catorze nous títols per a l'alta noblesa catalana. La major part foren concedits a cavallers que havien donat suport a la política reial.

El que serà posteriorment el marquès del Poal (títol concedit per Carles VI d'Àustria el 1725) des de l'inici de 1714, al capdavant d'una important força amb regiments de fusellers de muntanya, infanteria i cavalleria, participà en diferents accions militars i moviments estratègics per nombroses poblacions catalanes. Es té constància de les seves estades en llocs del Penedès, com Olivella, San Sadurn d'Anoia, Sant Martí Sarroca, Torrelles de Foix, Pontons i la Llacuna, entre altres.

Els béns i propietats dels germans Desvalls a Catalunya van ser confiscats per l'administració borbònica. El valor anual que produïen les rendes del patrimoni d'Antoni Desvalls era de 13.275 lliures, 7.040 de les quals eren de beneficis i la resta, de contribucions. Els privilegis nobiliaris de la família Desvalls foren abolits per l'administració borbònica. L'any 1715 Antoni Desvalls figurava com a exiliat de segona classe a l'Imperi, residia a Nàpols i cobrava una pensió anual de 500 florins, que procedien de la cort austríaca.

L'any 1738, tretze anys després de l'amnistia feta per Felip V als exiliats austriacistes, es reconegué altra vegada el títol de marquès del Poal en la persona de Manuel Desvalls i d'Alegre, que continuà en la descendència i es fusionà, després del retorn de l'exili austriacista a mitjan segle XVIII, amb les cases dels marquesats d'Alfarràs i de Llupià. L'any 1995 l'ANC va signar un conveni amb el senyor Lluís Desvalls i Maristany, marquès d'Alfarràs, per restaurar i descriure el fons de pergamins del seu arxiu patrimonial. Entre altra documentació hi ha pergamins del segle XII fins part del segle XVI.

Aquest article vol fer un resum d'alguns dels patrimonis que van tenir abans i després del 1714, tot i que van ser confiscats, com dèiem, però retornats a partir de l'any 1738. Tot el seu patrimoni deriva de la noblesa medieval catalana que hi havia al Penedès durant els segles XIII, XIV i XV. Els béns aconseguits del cobrament de rendes feudals dels Masdovelles, els Boixadors, els Marquet i els Vilafranca són alguns dels que van formar part del patrimoni dels Desvalls durant aquests anys i posteriors, i que anem a comentar.

EL PATRIMONI DELS MASDOVELLES

A la tornada de l'exili, els descendents dels Desvalls obtingueren sobretot tres herències importants, les dels Masdovelles, Llupià i Alfarràs, i esdevingueren d'aquesta manera una de les cases nobiliàries més riques i poderoses de Catalunya.

No comentarem aquí el plet que hi va haver per aconseguir l'herència dels Masdovelles contra els Foixà, ja que Josep Fernández Trabal, en el seu llibre *Els Desvalls i Catalunya, set-cents anys d'història d'una família noble catalana*, ens en fa una explicació molt detallada, a més d'altres aspectes relacionats amb aquest llinatge.¹

El 1641, Leonor de Masdovelles, filla del cavaller Lluís de Masdovelles, senyor del castell de Pujades de Castellví de la Marca, estava casada amb Joan Baptista Desvalls.

Els Masdovelles eren originaris de l'Arboç. Tenien possessions a Vilafranca i al Penedès. S'havien emparentat (en el segle XV i posteriorment) amb els castlans de Vilafranca, amb els cavallers de Bellvei, amb els Gual, Guanecs, Puigmoltó, Foixà, Julià, Aiguaviva, Copons, Salbà, Vernet, Boixadors, Espitlles... Com podem veure, el patrimoni dels Masdovelles era molt ampli. Farem algun apunt d'aquests béns.

EL PATRIMONI DEL TERME DE CASTELLVÍ DE LA MARCA

El castell de Pujades és una casa forta situada al terme de Castellví de la Marca. Les primeres dades són de l'any 1177, que el posseeix el noble Bertran de Pujades.

L'any 1438 Bartomeu de Pujades estava unit en matrimoni amb Maria de Vilafranca, filla del castlà Bernat de Vilafranca. Bernat i la seva muller van viure al castell després de la mort de Bartomeu. Els castlans de Vilafranca van participar de les rendes d'aquest lloc durant el segle XV.

En la documentació dels pergamins que acull l'Arxiu Nacional de Catalunya dels Desvalls, trobem molts exemples del patrimoni d'aquest espai del Penedès que posteriorment els va pertànyer.

Un exemple és un pergami de l'any 1352, que és un establiment atorgat per Bernat de Pujades, cavaller del terme de Castellví de Marca, a favor de Berenguer Alegret, del mas de la Llana (mas desaparegut actualment), del mateix terme.²

Un altre exemple és el document (trasllat-còpia), fet a instància de Joan de Masdovelles, cavaller i senyor de la casa de Pujades, de la venda que fan Bartomeu Miró i els seus familiars a Pere Vendrell del Mas dels Mirons, situat al terme de Viladellops³ (en l'actualitat, Marcelo Desvalls es propietari d'una finca en aquest mateix terme).

La donació que va fer, el 1424, Dalmau de Masdovelles, donzell de l'Arboç, a favor del seu fill Joan Berenguer de Masdovelles. En el dors hi consta que és un trasllat (còpia), amb data de 1514, i que fou fet per Guillem Raimon de Gaver, cavaller de Vilafranca, tutor dels fills del difunt Joan de Masdovelles, senyor de les Pujades.⁴

Testament de l'any 1501, de Càndida, muller de Joan de Masdovelles, senyor de la casa de Pujades.

1 Pagès Editors. Gener 2014.

2 ANC: pergami núm.1700-5/2/1352.

3 ANC: pergami núm.480.22/1/1425.

4 ANC: pergami núm.876-3/3/1424.

Un altre pergami, amb data de l'any 1501, és el testament d'Anna Masdovelles, muller de Galceran d'Aiguaviva, filla de Joan de Masdovelles, senyor de la casa de les Pujades de Castellví.⁵

De la mateixa data (1501), també hi consta el testament de Joan de Masdovelles, senyor del castell de Pujades. És curiós que està escrit pel notari Pere Marcet de la població de Canet de Mar.⁶

També hi ha una venda del 1608 atorgada per Francesc Tries, de Castellví de la Marca, a favor de Lluís de Masdovelles. L'atorgant ven unes propietats situades al terme de l'esmentada parròquia, a prop de la casa de Pujades: l'heretat dels Mollets, les Corts, les Planes i altres terres. Tot estava sota domini de Castellana de Peramola i de Masdovelles, senyora del castell de les Pujades.⁷

Podríem ampliar aquesta llista amb altra documentació relativa als senyors del castell de Pujades, però acabarem l'apartat comentant que, també en l'actualitat, Tristan Desvalls Madrazo, amb domicili a Sant Cugat del Vallès, és propietari de molt del terreny situat a prop del castell de Pujades (que encara està en peu). Escripures de terrenys, masies, horts... són procedents de l'heretat anomenada Castell de les Pujades.

EL PATRIMONI DELS DESVALLS A VILAFRANCA (PLAÇA DE L'OLI).

En èpoques medievals, els Ferran, mercaders de Vilafranca, vivien a la plaça de l'Oli. Gaspar Ferran va ser un dels més actius senyors del patriciat urbà, i va participar en el cobrament de rendes a la vila com a procurador de la Universitat de Vilafranca, de l'església de Santa Maria, de la Pia Almoina de Vilafranca, i en el cobrament del *dret de bolla* als mercaders...⁸

En els anys del segle XVI i XVII, descendents d'aquest Gaspar Ferran s'anomenen *cavallers* en la documentació. La causa va ser el casament d'una filla d'un altre Gaspar Ferran, mercader, amb el senyor de la casa de Pujades, Lluís Joan de Masdovelles. Una altra filla del mateix Gaspar es casà amb el mercader (després també cavaller) Guillem Raimon d'Espuny.

Gràcies a aquestes unions matrimonials, el llinatge Desvalls va recollir tot aquell patrimoni que tenien els Ferran a Vilafranca.

En els pergamins que guarda l'ANC, podem trobar-n'hi, per exemple, un de l'any 1550 on un Gaspar Ferran (encara mercader) de Vilafranca és nomenat procurador perquè administri l'arrendament per un temps de tres anys de la bolla de cera i altres drets de la Generalitat de Catalunya sobre Vilafranca i la seva comarca.⁹

Una àpoca dotal atorgada per Miquel Vendrell, mercader de Vilafranca, a favor de la seva muller Caterina, filla dels difunts Gaspar Ferran, mercader, i Jèronima, de Vilafranca, on es diu que paga 450 lliures per unes cases situades a Barcelona i per una terra situada a les Clotes de Vilafranca, és també prou interessant.¹⁰

Al segle XVIII (any 1789), Joan Anton Desvalls, Ardena, Savastida i Llupià, marquès de Llupià i Alfarràs, amb domicili a Barcelona, fill i hereu del noble senyor Francesc Desvalls i

5 ANC: pergami núm.893-1/7/1501.

6 ANC: pergami núm.888-17/5/1501.

7 ANC:pergami núm.308-28/11/1608.

8 Marca que es posava en una mercaderia per indicar-ne l'origen o que havia estat reconeguda o despatxada en la duana.

9 ANC:pergami núm.1745-30/6/1550.

10 ANC: pergami núm.200-19/2/1518.

Alegre, permutà amb uns cantirers de Vilafranca l'espai que ocupaven, al carrer actual del marquès d'Alfarràs, per un altre situat al carreró de Serraülls, molt a prop. Francesc Desvalls i Alegre (el pare) va obtenir uns anys abans, per herència, la casa del mercader-cavaller Gaspar Ferran, l'actual col·legi de Sant Ramon de Vilafranca. L'espai que va permutar corresponia a la part del darrere del dit col·legi. A més, comprà altres cases, solars o terres que ocupaven aquest espai, per poder ampliar molt més el seu palau del marquès d'Alfarràs, antigament casa del mercader Gaspar Ferran. Per exemple: paga 1.000 lliures per una casa, un hort amb un cup i pallissa, situat tot a la plaça de l'Oli cantonada carrer de Canyamàs –l'actual carrer de Farran– al pagès Fèlix Lleó.

Encara l'any 1803, el pagès de Vilafranca Josep Bertran reconeix al senyor Joaquim Maria Desvalls de Ribes, d'Olzinelles i marquès d'Alfarràs i de Llupià, veí de Barcelona, que té una casa amb el seu pati, situada a la plaça de l'Oli, que és del domini del dit senyor i li ha de pagar un cens.

EL PATRIMONI DELS BOIXADORS

El llinatge dels Boixadors comença al segle XII, i no es documenta al Penedès fins als segles XIV i XV, on tenen poder, tant en relació amb els castlans de Vilafranca com a tot el Penedès. S'uneixen amb la branca dels Cervelló de la Llacuna o els Avinyó d'Avinyonet, els Barberà... Són originaris de Lleida.

Bernat de Boixadors era, a principis del segle XIV, mercader i ciutadà de Lleida i senyor d'Alfarràs. Un dels seus néts, l'hereu Tomàs de Boixadors, fill de Miquel de Boixadors, era senyor d'Ivars, Alfarràs, Andani i Pinyana a l'any 1518.

Els Gual, cavallers i senyor del mas de la Riba situat als Monjos, eren familiars dels Masdovelles. L'any 1478 un pergami ens aporta el pagament de la venda d'una terra situada a les Clotes, a Vilafranca, que era propietat del noble Joan Boil de Boixadors.¹¹

En el testament fet l'any 1440, el donzell Guillem de Masdovelles anomena com a marmessors el seu nebot, el cavaller Joan de Boixadors, fill del també cavaller Berenguer de Boixadors i de Margarida, tots dos difunts.

Àngela Avinyó, filla dels cavallers Avinyó, fou muller del cavaller Onofre de Boixadors, senyor del mas de Pontons, que li pertanyia per herència del seu pare a principis del segle XVI.

A l'ANC hi ha un pergami d'una venda feta per diferents cavallers, entre ells Benedictí d'Avinyó, cavaller i senyor de la casa de Pontons, d'un censal a favor de Joan de Masdovelles i la seva muller Aldonsa, datada l'any 1505.¹²

Recordem la lluita contra els Foixà per part dels Desvalls i la que van dur a terme per aconseguir el que els pertocava de l'herència dels Masdovelles. Alguns dels béns dels Foixà no devien caure a mans dels Desvalls, ja que l'any 1801 Ignasi de Foixà i de Boixadors, veí de Barcelona, arrenda el mas Arboçar, situat al terme d'Avinyonet del Penedès, dins la parròquia de Sant Pere Molanta i també ven terres situades al terme de Sant Miquel d'Olèrdola, prop del mas Rabassa.¹³

11 ANC: pergami núm. 237- 25/9/1478.

12 ANC: pergami núm. 51- 27/11/1505.

13 AHCV: notari Abreu anys 1802. Pàg 178v.

EL PATRIMONI A SUBIRATS (SANT SADURNÍ D'ANOIA)

És el castell de Vilarnau que va anar a parar a mans dels Desvalls. L'any 1313 els Vilarnau, originaris del terme d'Eramprunyà n'eren els propietaris.

Moltes són les referències que trobem en l'Arxiu Nacional de Catalunya respecte a aquest espai. N'escriurem algunes.

El 1323 una venda de dos masos atorgada per Pere de Vilarnau, cavaller i senyor de la casa de Vilarnau, i per la seva muller Gueralda, a favor de Pere Mestre, veí de Sant Sadurní de Subirats. Tots dos eren masos de Berenguer Baró.¹⁴

Pere Mestre havia de jurar, prestant homenatge i fidelitat al seu senyor i, a més, pagar 1.500 sous, que era el preu de la venda dels dits masos.¹⁵

És en aquests anys del segle XIV quan molts habitants del terme de Sant Sadurní de Subirats reconeixen ser homes solius i afocats d'Arnau de Vilarnau, senyor de la casa i quadra de Vilarnau. Estaven lligats a una senyoria personal i tenien l'obligació de prestar jurament als seus senyors.¹⁶

Del 1416 i signat a València, hem llegit un pergami que és una cessió atorgada per Angelina, vídua d'Arnau de Vilarnau, i pel seu fill Bernat, habitant a València, hereu del seu pare, a favor de Galceran de Vilarnau, habitant al castell de Vilarnau, situat al terme del castell de Subirats. Els atorgants deixen 3.000 sous perquè pugui comprar rendes i destinar-les a l'obra del benefici instituït a la capella de Santa Maria de la casa de Vilarnau.¹⁷

Posteriorment i durant la guerra civil del segle XV (1462-1472), el castell de Vilarnau va passar per qüestions d'herència als Guanecs, senyors de Banyeres del Penedès, emparentats amb els Vilafranca i amb els Clariana de Castellví de la Marca.

El 1462 el donzell Galcerà de Guanecs, senyor de la casa i quadra de Vilarnau, signa una època a favor de la seva muller, filla de Pere Joan de Masdovelles, que van acordar com a dot.¹⁸

L'any 1732 Vicens de Foixà Boixadors i de Masdovelles confirma que Josep Ramon i Magarola, domiciliat a Barcelona i també en el terme de sant Pere de Subirats, posseïx una casa i molí fariner, anomenat *el molí de la foradada de Vilarnau*, i diferents terres, i que li ha de pagar renda. Es declara hereu universal de Mariana de Masdovelles.¹⁹

I ja en els anys de 1831 a 1834 un capbreu guardat a l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès es titula "De les rendes del senyor don Joaquim Maria Desvalls i Ribes de Sarriera d'Olzinelles i marquès d'Alfarràs i de Llupià, veí de Barcelona, del terme de Sant Sadurní d'Anoia, on consta terres i cases, sobretot situades al carrer Major d'aquest poble".²⁰

14 ANC: pergami núm.1706. - 3/5/1323.

15 ANC: pergami núm.1709.-3/5/1323.

16 ANC: pergami núm.1714-267471343.

17 ANC: pergami núm.293-13/5/1416.

18 ANC: pergami núm. 146-17/7/1462.

19 AHCV: Capbreu núm.661.

20 AHCV: Capbreu núm.733.

EL PATRIMONI DELS MARQUET

Els Marquet eren una família barcelonina present a la ciutat des de mitjan segle XI. Sembla que al segle XII eren ja gent benestant, però fou gràcies al mar que els Marquet, que es dedicaren al comerç i a la navegació, van freqüentar les rutes de la Mediterrània oriental des de la incipient expansió comercial i marítima catalana i ocuparen un lloc important a les flotes que asseguraren la defensa de Catalunya i la seva expansió.

Els membres d'una branca de l'àmplia descendència de l'almirall Ramon Marquet, els Marquet de Canyelles, es qualifiquen com a donzells, el graó més baix de la noblesa, els que no eren armats cavallers.

Des de probablement el 1302, Bernat Marquet posseïa la quadra de Canyelles, situada dins del terme d'Olèrdola.

El 1387 i fins mitjan segle XV, trobem Raimon Marquet com a senyor i cavaller, de la quadra de Canyelles. Els habitants d'aquest lloc també es declaren homes propis i afocats i han de prestar jurament d'homenatge i fidelitat al seu senyor.

Raimon Marquet va comprar el 1411 els masos i la jurisdicció civil de la quadra de l'Ortigós (Sant Jaume dels Domenys). El 1420 ven aquests drets a Guillem Gual de la Riba pel preu de 13.000 sous. Al cavaller Joan Marquet, fill de Raimon i de Violant de Guanecs, li fan donació els seus pares de l'heretat en el moment d'unir-se en matrimoni amb Aldonça, filla del cavaller Galcerà d'Avinyó i Aldonça, el mateix any de 1420.

Dels primers castlans de Canyelles, els Desvalls, disposem de documentació, com per exemple la del 1324, on hi ha una protesta efectuada per Ramon de Miret, de Vilafranca procurador del cavaller Bernat de Canyelles, contra Bernat Pujades, tutor del seu fill Berenguer, sobre l'herència de Guerau de Bellana, en relació, entre altres, del feu d'Olèrdola i les propietats de Vilafranca que eren del dit Guerau.²¹

El 1327, Berenguer de Canyelles atorga la venda de la casa de Fumet, situada al terme de Sant Martí Sarroca, a favor d'Aldeta, muller de Bernat de Penyafort, cavaller i senyor de la casa de Bellestar, situada a la parròquia de santa Margarida i els Monjos.²²

Posteriorment els Marquet es van desplaçar cap a Barcelona, on tenien familiars i disposaven també de patrimoni. El llinatge Desvalls guarda pergamins relacionats amb el ciutadà de Barcelona Francesc Marquet, senyor de la casa del carrer de Cros (carrer que encara existeix).²³

Un altre pergami, signat a Saragossa el 1477, registra una ordre reial dirigida a Felip de la Cavalleria, per comparèixer davant l'Audiència reial en la causa de suplicació que Ramon Marquet, ciutadà de Barcelona, tenia contra ell.²⁴

Una altra venda feta pel cavaller Ramon Marquet, domiciliat a Barcelona, i la seva muller Elionor, la fan a favor de la comunitat de preveres de l'església parroquial de Santa Maria del Mar de Barcelona.²⁵

21 ANC: pergami núm.103-6/8/1324.

22 ANC: pergami núm. 58-1/8/1327.

23 ANC: pergami núm.129-22/11/1381.

24 ANC: pergami núm.154-11/7/1477.

25 ANC: pergami núm.269-16/1/1557.

Finalment, destacarem el pergami, que és una àpoca atorgada per l'abadessa i monges del monestir de Santa Maria de Jonqueres de Barcelona, a favor de Dionísia d'Icard i Carcassona, vídua de Lluís d'Icard, batlle general de Catalunya, com a tutora del seu nét Cristòfor Icard, senyor de Torredembarra. La raó és el pagament d'uns censal que pagaven els hereus de Raimon Marquet.²⁶ Els Icard varen ser un altre llinatge que s'emparentà amb els Desvalls i que no comentarem, ja que hi caldria fer un capítol a part i molt més extens.

EL PATRIMONI A CUBELLES

El 1667, Carles de Llupià de Vilanova i d'Icart era dipositari dels títols de castlà major del castell i terme de Cubelles i Vilanova i senyor dels castells i quadres de Cunit, Gallifa, Segur i Rocacrespa. El castell actualment s'anomena *la casa dels marquesos d'Alfarràs*. Damunt la clau de la llinda de la porta hi ha un escut d'armes de pedra datat del 1675, amb els símbols dels marquesos de Llupià.

Del seu arxiu familiar destacarem una concòrdia entre Guillem de Cortei i Pere Gassó, habitants del terme de Vilanova de Cubelles, que davant de la cort del castell, resolen una qüestió censal sobre una terra situada a la quadra d'Adarró.²⁷

També és destacable la donació que, l'any 1417, atorga Joan d'Ocelló a favor de Dalmau de Masdovelles. Li fa donació de la quadra de Rocacrespa i del feu de Cubelles, amb tots els seus drets, que li pervingueren per donació de la reina Violant.²⁸

El 1508 el senyor de la casa de les Pujades, Joan de Masdovelles és nomenat procurador de les filles del cavaller Jeroni Julià, senyor de la casa de Rocacrespa i familiar dels Masdovelles. L'acte notarial es signà dins la casa de Rocacrespa.

EL PATRIMONI DELS CASTLANS VILAFRANCA

El llinatge Vilafranca té el seu origen a mitjan segle XII. El primer Vilafranca que es troba en la documentació és de l'any 1151: Pere Berenguer de Vilafranca, batlle comtal a Vilafranca. Els familiars d'aquests van continuar com a feudataris o castlans (representants del rei a la vila), situats al castell de la vila per Alfons I el Cast.

Els Canyelles molt probablement van formar part de la nissaga dels Vilafranca. S'emparentaren amb altres llinatges penedesencs com són els Montoliu,—originaris del castell de Montoliu, al Gaià—, els Barberà —senyors de Pacs, Subirats, Castellví de la Marca, Mediona, Cubelles, Font-rubí, la Bisbal del Penedès... —, els Pujades —ja anomenats—, els Salbà —senyors de la Bisbal del Penedès—, els Boixadors —ja anomenats— i molts altres. Veiem, per tant, que de tenir béns patrimonials d'un llinatge arriben els Desvalls a tenir els de tots que es relacionen familiarment.

Un nomenament atorgat per l'infant Pere, seguint les ordes del difunt Jaume II, l'any 1343, nomena senescals els agutzils Míguel de Gurrea i Ramon de Vilafranca, que eren cavallers i agutzils reials.²⁹

26 ANC: pergami núm.725-12/7/1603.

27 ANC: pergami núm.97-5/3/1377.

28 ANC: pergami núm. 6-4/6/1417.

29 ANC: pergami núm.121-7/5/1343.

En la documentació dels Desvalls hi ha èpoques com l'atorgada per Pere Lluís de Vilafranca l'any 1423, fill dels difunts Bernat de Vilafranca i Saurina, a favor de la seva futura muller, Eufràsia, filla del difunt Pere Germà, llicenciat en medicina i ciutadà de Barcelon, i Constança.³⁰ O com l'atorgada per Guillem Pons de Fonollet, canonge i exactor reial de les rendes clericals de les províncies de Tarragona i Saragossa, a favor de fra Joan de Vilafranca, de l'orde de l'Hospital de Vilafranca, Celma i Castelló, per mans de Joan Berenguer de Masdovelles, cavaller de la vegeuria de Vilafranca.³¹

Ja hem comentat que el castell de Pujades va anar a para a mans dels Vilafranca, i és per això que també en l'arxiu Desvalls hi ha una procura atorgada per Elionor, muller d'Arnau de Fontanes, del lloc de Bonastre, i filla de Bernat de Vilafranca, senyor de la casa de Pujades, a favor del seu germà Pere Lluís de Vilafranca, l'any 1421. El document és signat davant del notari de Bonastre.³²

CONCLUSIÓ

Les relacions entre senyor i vassall de l'època medieval van conduir a fer que els senyors, cada vegada més, ampliessin el seu patrimoni invertint les rendes que anaven acumulant. A més, els enllaços matrimonials entre ells feien impossible que anés a parar a altres mans que no fossin les dels mateixos familiars.

La Guerra de Successió va constituir un punt important d'inflexió per a l'aristocràcia catalana. En primer lloc, pels títols concedits amb motiu de les Corts del 1701. En segon lloc, pel significat social dels títols atorgats per l'Arxiduc Carles d'Àustria.

En comparació amb el nombre de títols atorgats els anys inicials del segle XVIII, les concessions posteriors, després del 1714, foren escasses.

El títol de marquès d'Alfarràs passà per diferents enllaços a la família Desvalls, senyors i marquesos de Poal, de clara militància austriacista. La línia d'ascensió social venia de la família Ribes, de Camprodon. Al segle XVI van ser burgesos honrats, cavallers i nobles el 1623. Enllaçaren amb els Vallgornera i els Boixadors i obtingueren la senyoria d'Alfarràs i el Segrià. La pubilla Maria Teresa Ribes, marquesa d'Alfarràs, es va casar, el 1769, amb Joan Antoni Desvalls i d'Ardesa (1740-1820), quart marquès de Poal, i des de 1791 marquès de Llupià per herència de la mare. El 1796 van morir la pubilla Ribes i la mare. El títol va passar al fill del matrimoni, Antonet Desvalls i Ribes, el qual es va casar, el 1800, amb Narcisa Sarriera i de Copons, filla del comte de Solterra. El marquès d'Alfarràs va ser regidor de l'Ajuntament de Barcelona de 1806 a 1815. El seu fill Joaquim Desvalls i Sarriera, marquès d'Alfarràs i de Llupià (1803-1884), va ser primer president de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi (1850-1869) i de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre.

El títol de marquès de Llupià va ser concedit el 1701 a Carles de Llupià i Roger. Havia nascut a Perpinyà el 1671 i, des de 1686 era cavaller de l'orde de Sant Joan.

La pubilla, Maria Manuela d'Ardena i Llupià, filla de Petronella i Francesc Galcerà d'Ardena, baró de l'Albi, es casà en primeres núpcies amb Miquel de Clariana i Meca i, en segones (1739), amb

30 ANC: pergami núm.41-29/10/1423.

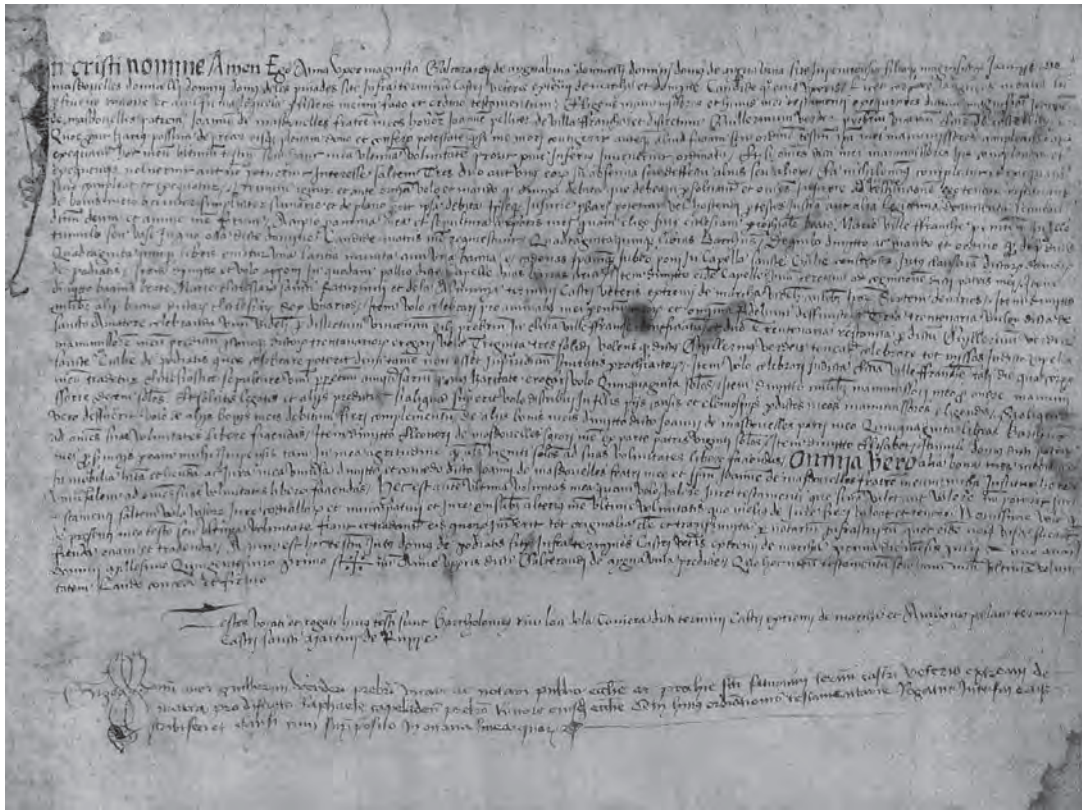
31 ANC: pergami núm.63-22/12/1446.

32 ANC: pergami núm.94-1/1421.

Francesc de Desvalls i Alegre, marquès de Poal (títol concedit- com hem dit-per Carles VI d'Austria el 1725).

Dels germans Desvalls, Manuel, el 1760, i Josep Maria el 1776, ingressaren a l'orde de Sant Joan de Jerusalem. El germà gran, Joan Antoni Desvalls i d'Ardena, nascut el 1740, va heretar als 51 anys, quan va morir la mare, el títol de marquès de Llupià. Era casat amb Maria Teresa Ribes, marquesa d'Alfarràs.

Moltes riques famílies catalanes d'abans de la Guerra de 1714 varen anar a Madrid després i es casaven amb castellans les més riques hereves. Sols sis famílies posseïen a Catalunya, després de la Guerra, quatre-centes quaranta-quatre ciutats viles i llocs. La família Desvalls va ser una de les que es quedaren a Catalunya i eren posseïdores de molts béns l'origen dels quals el podem trobar en els segles medievals, i que pel fet de no voler perdre el seu protagonisme social i polític, van passar de mans en mans, però sempre entre familiars, gràcies als enllaços que entre si anaven preparant. La família Desvalls té encara arrels aquí al Penedès.

Testament d'Anna, muller de Galceran d'Aiguaviva, senyor de la casa d'Aiguaviva, i filla de Joan de Masdovelles, senyor de la casa de les Pujades. L'atorgant ordena testament i institueix com a hereu universal el seu germà Joan de Masdovelles. Instrument autoritzat per Guillem Verder, vicari i notari públic de l'església i parroquia de sant Sadurn del terme de Castellvi de la Marca.

Col·legi Sant Ramon de Vilafranca